

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľa **Š. V.**, bývajúceho v Š., zastúpeného J., s.r.o., so sídlom v B., IČO: X., proti odporkyňi **Slovenskej republiky** – Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky, so sídlom v Bratislave, Župné nám. č. 13, o **náhradu škody a nemajetkovej ujmy**, vedenej na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 21 C 299/2009, o dovolaní navrhovateľa proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave z 29. septembra 2011 sp. zn. 15 Co 196/2011, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky **z r u š u j e** uznesenie Krajského súdu v Bratislave z 29. septembra 2011 sp. zn. 15 Co 196/2011 a uznesenie Okresného súdu Bratislava I z 10. mája 2011 č.k. 21 C 299/2009-23; vec vracia Okresnému súde Bratislava I na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Návrhom z 29. októbra 2009 „na náhradu škody a na náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej nesprávnym úradným postupom štátneho orgánu“ sa navrhovateľ domáhal, aby súd zaviazal odporkyňu zaplatiť mu do 3 dní náhradu: **1.** škody vo výške 1 345,44 €, **2.** nemajetkovej ujmy vo výške 165 969,59 €. Žiadal tiež, aby odporkyňi bola uložená povinnosť nahradiť mu trovy konania. Na odôvodnenie návrhu uviedol, že uznesením vyšetrovateľa Krajského úradu justičnej a kriminálnej polície PZ v Nitre z 13. februára 2003 č. KÚJKP-17/OVVK-2003-SY bolo voči nemu začaté trestné stíhanie. Uznesením Krajského úradu justičnej a kriminálnej polície PZ v Nitre z 1. júla 2003 č. KÚJKP-17/OVVK-2003-SY bolo proti nemu vznesené obvinenie pre trestný čin prijímania úplatku a inej nenáležitej výhody. Okresný súd Nitra uznesením z 5. júla 2003 sp. zn. 2 Tpr 68/2003 rozhodol o jeho vzatí do väzby, ktorá trvala od 2. júla 2003 do 26. septembra 2003 (spolu 87 dní) a počas ktorej navrhovateľ nepracoval a poberal len výsluhový dôchodok z Ministerstva vnútra

Slovenskej republiky. Uznesením prokurátora Úradu špeciálnej prokuratúry z 18. januára 2008 bolo rozhodnuté o zastavení trestného stíhania navrhovateľa, lebo je nepochybné, že skutok nespáchal. Podľa názoru navrhovateľa zakladajú uvedené okolnosti zodpovednosť odporkyne predovšetkým za škodu, pričom so zreteľom na relevantné časové hľadiská prichádza do úvahy jej zodpovednosť tak podľa zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom (ďalej len „zákon č. 58/1969 Zb.“), ako aj podľa zákona č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 514/2003 Z.z.“). Uvedené okolnosti ale podľa neho zakladajú aj zodpovednosť odporkyne za nemajetkovú ujmu, ktorá mu bola spôsobená zásahom do jeho osobnostných práv a celospoločenským poškodením jeho dobrého mena a povesti. Z tejto zodpovednosti vyplývajúce právo na náhradu nemajetkovej ujmy vyvodzoval navrhovateľ z § 17 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z.z. „Na základe uvedeného si z titulu ochrany osobnosti a satisfakcie za neoprávnený zásah do práva na ochranu osobnosti a ochrany dobrého mena uplatnil náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 165 969,59 €, nakoľko bolo jednoznačne preukázané a nepochybné, že skutok, pre ktorý bol trestne stíhaný a vzatý do väzby, ktorú vykonal v trvaní 87 dní, nespáchal a jeho trestné stíhanie hlboko zasiahlo do jeho súkromia, občianskej cti a ľudskej dôstojnosti“. Dodal, že „ak by súd neakceptoval nárok navrhovateľa na uspokojenie nemajetkovej ujmy podľa zákona č. 514/2003 Z.z., navrhovateľ si uplatňuje svoj nárok aj alternatívne v zmysle § 11 a 13 Občianskeho zákonníka“.

Okresný súd Bratislava I vyzval navrhovateľa 20. januára 2011, aby v lehote 10 dní zaplatil súdny poplatok za návrh v zmysle položky č. 7b písm. b/ sadzobníka súdnych poplatkov (ďalej len „Sadzobník“), ktorý tvorí prílohu zákona č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 71/1992 Zb.“) vo výške 5 043 €; poučil ho, že ak poplatok v stanovenej lehote nezaplatí, súd konanie zastaví (§ 10 ods. 2 zákona č. 71/1992 Zb.).

Okresný súd Bratislava I uznesením z 10. mája 2011 č.k. 21 C 299/2009-23 konanie v časti o zaplatenie náhrady nemajetkovej ujmy vo výške 165 969,59 € zastavil s odôvodnením, že navrhovateľ napriek súdnej výzve a poučeniu súdny poplatok 5 043 € nezaplatil. V odôvodnení uznesenia poukázal na § 5 ods. 1 písm. a/, § 8 ods. 1 a § 10 ods. 1 a 2 zákona č. 71/1992 Zb. Uviedol, že predmetné konanie je podľa § 4 ods. 1 písm. k/ zákona č. 71/1992 Zb. oslobodené od súdneho poplatku iba v časti, týkajúcej sa náhrady „škody“

spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci alebo jeho nesprávnym úradným postupom; uvedené ustanovenie však nezakladá oslobodenie súdneho konania aj vo veciach náhrady „nemajetkovej ujmy“ spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci alebo jeho nesprávnym úradným postupom.

Na odvolanie navrhovateľa Krajský súd v Bratislave uznesením z 29. septembra 2011 sp. zn. 15 Co 196/2011 napadnuté uznesenie potvrdil. Odvolací súd sa stotožnil s odôvodnením napadnutého rozhodnutia (§ 219 ods. 2 O.s.p.), osobitne s názorom súdu prvého stupňa, že predmetné konanie v časti o zaplatenie náhrady nemajetkovej ujmy podlieha poplatkovej povinnosti v zmysle položky č. 7b písm. b/ Sadzobníka. Poukázal na to, že navrhovateľ v návrhu na začatie konania výslovne uviedol, že sa domáha aj ochrany osobnosti. V časti, ktorou z tohto titulu žiada priznať náhradu nemajetkovej ujmy, nejde o analogickú aplikáciu položky 7b písm. b/ Sadzobníka, ale o jej priamu aplikáciu na prípad výslovne v zákone uvedený. Z týchto dôvodov vecne správne uznesenie súdu prvého stupňa potvrdil (§ 219 ods. 1 O.s.p.).

Uvedené uznesenie odvolacieho súdu napadol navrhovateľ dovolaním, v ktorom zdôraznil, že nárok na náhradu nemajetkovej ujmy uplatňuje výlučne „v intenciách zákona o zodpovednosti za škodu pri výkone verejnej moci“ (§ 17 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z.z.). Povinnosťou súdov bolo posudzovať jeho návrh podľa obsahu a s ohľadom na to, čoho sa v konaní domáha. Poukázal na to, že pokiaľ súdne konanie vo veciach náhrady „škody“ spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci alebo jeho nesprávnym úradným postupom je oslobodené od súdneho poplatku (§ 4 ods. 1 písm. k/ zákona č. 71/1992 Zb.), konanie vo veciach náhrady „nemajetkovej ujmy“ spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci alebo jeho nesprávnym úradným postupom súdnemu poplatku nepodlieha, lebo takéto konanie nie je výslovne uvedené v Sadzobníku; za súdne konania neuvedené v Sadzobníku sa súdne poplatky nevyberajú (R 7/2008). Keďže v danom prípade neboli dané predpoklady pre zastavenie konania, došlo procesným postupom súdov k odňatiu jeho možnosti konať pred súdom (R 50/1997). Vzhľadom na to žiadal, aby dovolací súd zrušil uznesenia súdov oboch nižších stupňov a vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie.

Odporkyňa sa k dovolaniu písomne nevyjadrila.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas navrhovateľ zastúpený v súlade s § 241 ods. 1 veta druhá O.s.p., bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 3 O.s.p.) skúmal, či tento opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému ho zákon pripúšťa.

Dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

V prejednávanej veci dovolanie smeruje proti uzneseniu. Uznesenia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v § 239 ods. 1 a 2 O.s.p. Podľa § 239 ods. 1 O.s.p. je dovolanie prípustné proti uzneseniu odvolacieho súdu, ak a/ odvolací súd zmenil uznesenie súdu prvého stupňa, b/ odvolací súd rozhodoval vo veci postúpenia návrhu Súdnemu dvoru Európskych spoločenstiev (§ 109 ods. 1 písm. c/ O.s.p.) na zaujatie stanoviska. Dovolanie nie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa odmietlo odvolanie proti rozhodnutiu súdu prvého stupňa o zamietnutí návrhu na prerušenie konania podľa § 109 ods. 1 písm. c/ O.s.p. Podľa § 239 ods. 2 O.s.p. je dovolanie prípustné proti uzneseniu odvolacieho súdu, ktorým bolo potvrdené uznesenie súdu prvého stupňa, ak a/ odvolací súd vyslovil vo svojom potvrdzujúcom uznesení, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, b/ ide o uznesenie o návrhu na zastavenie výkonu rozhodnutia na podklade cudzozemského rozhodnutia, c/ ide o uznesenie o uznaní (neuznaní) cudzieho rozhodnutia alebo o jeho vyhlásení za vykonateľné (nevykonateľné) na území Slovenskej republiky.

V citovaných ustanoveniach sú – ako prípustný predmet dovolania – uvedené aj niektoré potvrdzujúce uznesenia odvolacieho súdu; uznesenie odvolacieho súdu, ktorým bolo potvrdené uznesenie súdu prvého stupňa zastavujúce konanie z dôvodu nezaplatenia súdneho poplatku, ale medzi nimi uvedené nie je. Prípustnosť dovolania navrhovateľa preto z § 239 ods. 1 a 2 O.s.p. nevyplýva.

Dovolanie, ktoré podal navrhovateľ, by v danom prípade bolo procesne prípustné, len ak by v konaní došlo k niektorej z procesných väd uvedených v § 237 O.s.p. Vzhľadom na § 242 ods. 1 O.s.p. dovolací súd skúmal, či v konaní na súdoch nižších stupňov nedošlo k takej vade. V zmysle § 237 O.s.p. je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval

ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát.

Dovolateľ vady konania uvedené v § 237 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p. netvrdil a ich existencia nevyšla v dovolacom konaní najavo. Prípustnosť dovolania navrhovateľa preto z týchto ustanovení nemožno vyvodiť.

Navrhovateľ v dovolaní namieta, že v danom prípade mu bola odňatá možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.). Dôvodom, ktorý zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 písm. f/ O.s.p, je procesne nesprávny postup súdu v občianskom súdnom konaní, ktorým sa účastníkovi odníme možnosť realizovať procesné oprávnenia priznané mu v konaní za účelom zabezpečenia účinnej ochrany jeho práv. O prípad odňatia možnosti pred súdom konať ide tiež vtedy, ak súd zastaví konanie z dôvodu nezaplatenia súdneho poplatku podľa § 10 ods. 1 zákona č. 71/1992 Zb., hoci pre tento postup nebol zákonný dôvod (viď R 50/1997). Dovolací súd dospel k záveru, že v danom prípade, z dôvodov ďalej uvedených, došlo k procesnej vade takejto povahy:

Od poplatku je oslobodené súdne konanie vo veciach náhrady škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci alebo jeho nesprávnym úradným postupom (§ 4 ods. 1 písm. k/ zákona č. 71/1992 Zb.). Poplatková povinnosť vzniká podaním návrhu, odvolania a dovolania alebo žiadosti na vykonanie poplatkového úkonu, ak je poplatníkom navrhovateľ, odvolateľ a dovolateľ (§ 5 ods. 1 písm. a/ zákona č. 71/1992 Zb.). Ak nebol zaplatený poplatok splatný podaním návrhu na začatie konania alebo dovolania, prvostupňový súd vyzve poplatníka, aby poplatok zaplatil v lehote, ktorú určí spravidla v lehote desiatich dní od doručenia výzvy; ak aj napriek výzve poplatok nebol zaplatený v lehote, súd konanie zastaví (§ 10 ods. 1 veta prvá zákona č. 71/1992 Zb.).

Podkladom pre záver súdu, či sa na určité občianske súdne konanie alebo jeho účastníkov vzťahuje oslobodenie v zmysle § 4 ods. 1 a 2 zákona č. 71/1992 Zb., je spravidla obsah návrhu na začatie konania. Zákon ukladá navrhovateľovi povinnosť uviesť vždy

už v návrhu rozhodujúce skutočnosti (§ 79 ods. 1 O.s.p.). Tie majú súdu umožniť, aby daný právny vzťah a z neho vyvodzovaný nárok analyzoval a právne kvalifikoval z aspektov, významných z hľadiska poplatkového, procesnoprávneho, ako aj z hľadiska rozhodnutia vo veci samej. Navrhovateľ je povinný svoj nárok skutkovo vymedziť, nemusí ho však právne vyhodnotiť a zdôvodniť, lebo je vecou súdu, aby podal jeho právnu kvalifikáciu.

V danom prípade navrhovateľ svoj návrh na začatie konania podložil skutkovými tvrdeniami a ním uplatnený návrh sčasti aj právne kvalifikoval. Z dôvodov, ktoré vysvetlil v návrhu, vyvodzoval svoj nárok sčasti z ustanovení zákona č. 58/1969 Zb., sčasti z ustanovení zákona č. 514/2003 Z.z. V konaní sa domáhal náhrady škody. Svojím návrhom ale – v súvislosti s postupom orgánov činných v trestnom konaní – celkom jednoznačne uplatnil aj nárok na náhradu nemajetkovej ujmy v zmysle § 17 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z.z.; iba pre prípad, že súd nebude považovať jeho nárok na náhradu nemajetkovej ujmy v zmysle § 17 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z.z. za opodstatnené uplatnený, žiadal, aby mu táto náhrada bola priznaná podľa ustanovení § 11 až 13 Občianskeho zákonníka.

K zastaveniu konania v časti o zaplatenie náhrady nemajetkovej ujmy vo výške 165 969,59 € došlo zo strany súdov nižších stupňov s odôvodnením, že ustanovenie § 4 ods. 1 písm. k/ zákona č. 71/1992 Zb. sa vzťahuje iba na súdne konanie vo veciach náhrady „škody“ spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci alebo jeho nesprávnym úradným postupom, nie však aj vo veciach náhrady „nemajetkovej ujmy“ spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci alebo jeho nesprávnym úradným postupom. Tento názor nepovažuje dovolací súd za správny.

I keď zákon č. 514/2003 Z.z. upravuje zodpovednosť štátu za „škodu“ spôsobenú orgánmi verejnej moci pri výkone verejnej moci, zodpovednosť obce a vyššieho územného celku za „škodu“ spôsobenú orgánmi územnej samosprávy pri výkone samosprávy, predbežné prerokovanie nároku na náhradu „škody“ a právo na regresnú náhradu (viď § 1 tohto zákona), a v súvislosti s tým uvádza, že sa uhrádza skutočná škoda a ušlý zisk (viď § 17 ods. 1 tohto zákona), predsa len sa predmet jeho úpravy netýka výlučne iba „škody“ (majetkovej ujmy). V zmysle § 17 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z.z. totiž vtedy, ak samotné konštatovanie porušenia práva nie je dostatočným zadosťučinením vzhľadom na ujmu spôsobenú nezákonným rozhodnutím alebo nesprávnym úradným postupom, „uhrádza sa aj nemajetková ujma v peniazoch“, ak nie je možné uspokojiť ju inak.

Občianske súdne konanie, v ktorom poškodený uplatňuje nárok na náhradu ujmy spôsobenej orgánmi verejnej moci pri výkone verejnej moci a v súvislosti s tvrdením, že mu vznikol nárok na náhradu majetkovej ujmy (škody), sa domáha aj náhrady nemajetkovej ujmy, lebo zastáva názor, že samotné konštatovanie porušenia práva nie je dostatočným zadosťučinením (§ 17 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z.z.), je konaním v zmysle § 16 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z.z. tak v časti, ktorou sa účastník domáha náhrady majetkovej ujmy, ako aj v časti, ktorou žiada uspokojiť nárok na náhradu nemajetkovej ujmy. Podstata tohto konania je nemenná bez ohľadu na to, čoho konkrétne sa v ňom účastník domáha. V oboch uvedených „častiach“ ide preto o súdne konanie vo veci náhrady škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci alebo jeho nesprávnym úradným postupom v zmysle § 4 ods. 1 písm. k/ zákona č. 71/1992 Zb.

Vyššie uvedené možno uzavrieť konštatovaním, že ak účastník konania podal návrh na začatie konania, v ktorom uplatnil nárok zo zodpovednostného vzťahu v zmysle zákona č. 514/2003 Z.z., nie je z hľadiska oslobodenia tohto konania od súdneho poplatku (§ 4 ods. 1 písm. k/ zákona č. 71/1992 Zb.) významné, či sa domáha výlučne len náhrady majetkovej ujmy (škody) spôsobenej orgánmi verejnej moci pri výkone verejnej moci, alebo (aj) nimi spôsobenej náhrady nemajetkovej ujmy.

Súdy nižších stupňov tým, že v rozpore s vyššie uvedeným výkladom, ktorý zodpovedá zákonu č. 71/1992 Zb. a č. 514/2003 Z.z., zastavili konanie v časti o zaplatenie náhrady nemajetkovej ujmy vo výške 165 969,59 €, hoci pre aplikáciu § 10 ods. 1 zákona č. 71/1992 Zb. neboli dané predpoklady, zmarili procesnú možnosť navrhovateľa domáhať sa súdnej ochrany čo do jeho nároku v zmysle § 17 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z.z. V uvedenom zmysle mu odňali možnosť pred súdom konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.).

Dovolací súd na tomto základe dospel k záveru, že dovolanie navrhovateľa je opodstatnené. So zreteľom na to zrušil tak uznesenie odvolacieho súdu napadnuté dovolaním, ako aj ním potvrdené uznesenie súdu prvého stupňa a vec vrátil Okresnému súdu Bratislava I na ďalšie konanie (§ 243b ods. 1 O.s.p.).

Ak dôjde k zrušeniu napadnutého rozhodnutia, súd, ktorého rozhodnutie bolo zrušené, koná ďalej o veci. Pritom je právny názor súdu, ktorý rozhodoval o dovolaní, záväzný.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova aj o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3:0.

P o u ě n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 19. marca 2012

JUDr. Emil F r a n c i s c y, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková